

- здоровоохранение. – С. 4–12.
10. Васютинский Н. А. Сеть и кадры медицинских учреждений Украинской ССР в пятой пятилетке / Н. А. Васютинский, В. А. Стахович. – К.: Медгиз, 1957. – 124 с.
  11. Боголепова Л. С. О гигиеническом воспитании населения на современном этапе / Л. С. Боголепова // Советское здравоохранение. – 1964. – № 8. – С. 8–9.
  12. Маевский В. И. Развитие больниц и сельских яслей в шестой пятилетке / В. И. Маевский // Советское здравоохранение. – 1957. – № 8. – С. 65–70.
  13. Здравоохранение в СССР. Статистический справочник. – М.: Госстатиздат, 1960. – 272 с.
  14. Процек Е. Г. Врачебные свидетельства о смерти / Е. Г. Процек // Врачебное дело. – 1956. – № 6. – С. 105–114.
  15. Гофрин Д. В. Очерки истории развития сельского здравоохранения СССР (1917–1959 гг.) / Д. В. Гофрин. – М.: Медгиз, 1961. – 236 с.
  16. Народное хозяйство СССР в 1960 г. – М.: Госстатиздат, 1961. – 900 с.
  17. Моисеев Н. Коренные преобразования материальной и культурной жизни советского крестьянства / Н. Моисеев // Вопросы экономики. – 1957. – № 10. – С. 44–50.
  18. История КПСС. – М.: Госполитиздат, 1959. – 744 с.

Абдурашитова Е.

Науковий керівник – проф. Алексієвцев Л. М.

УКРАЇНА І ПОЛЬЩА: НАУКОВО-ОСВІТНЯ СПІВПРАЦЯ В ЄВРОАТЛАНТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ (1991–2014)

На початку 1990-х років ХХ століття, із розпадом СРСР, процеси політичних, економічних та суспільних змін, що відбулися у постсоціалістичних країнах, призвели до необхідності налагодження нових форм міждержавних взаємин. Не стали виключенням і україно-польські відносини, розвиток яких за період з 1991 по 2014 роки визначається активізацією співпраці на міжнародному рівні у різних галузях. При цьому, варто зазначити, що важливу роль у розбудові партнерської співпраці між державами відіграє гуманітарний напрям, адже такі чинники взаємин як сфера міграції, українська та польська національні меншини, туристичне та транскордонне співробітництво, спільні науково-освітні проекти, тощо здійснюють безпосередній вплив на економічну й політичну стабільність міждержавних відносин між Україною і Республікою Польща.

Особливого значення україно-польське співробітництво набуває у контексті євроатлантичних інтеграційних тенденцій: Польща активно ініціювала допомогу Україні в реалізації євроінтеграційної політики, підтримала її членство в Раді Європи, сприяла у вступі до Світової організації торгівлі, консультувала у питаннях зближення із Європейським Союзом та трансатлантичними структурами. Наслідком зазначених процесів є розширення співпраці у всіх сферах політичного, економічного, науково-технічного, культурного і гуманітарного співробітництва.

Враховуючи той факт, що на сучасному етапі для України є надзвичайно важливою практична реалізація європейського вибору, можна зазначити, що актуальність досліджуваної теми визначається необхідністю підвищення рівня розвитку науки та освіти як одного з пріоритетних напрямів у контексті євроатлантичних процесів, оскільки саме від розвитку зазначених галузей залежить успішне функціонування держави у сьогоденні і майбутньому. Як відомо, саме наукова еліта формує певні стереотипи у свідомості суспільства (щодо історії, культури, політичних традицій, побуту сусідніх народів). Через впровадження спільних науково-освітніх проектів, зустрічей, конференцій, подання повної об'єктивної інформації про сусідню державу формується її імідж, сприйняття суспільством. Саме тому, на нашу думку, роль науково-освітніх контактів є невід'ємною і важливою складовою україно-польських відносин.

Історіографічна та джерельна база представлена численними дослідженнями різних аспектів україно-польських міждержавних взаємин у гуманітарній сфері, у яких, зокрема, висвітлюються аспекти співпраці у галузі науки і освіти, серед яких публікації А. Киридон [4], Н. Чорної [7], М. Янків [8], В. Балука [9], О. Морозової [6] тощо; а також нормативно-правова база, що регулює відносини між Україною та Республікою Польща у відповідних галузях [2; 5].

Метою даної статті є дослідження та аналіз основних аспектів україно-польських міждержавних стосунків за період 1991 – 2014 рр. крізь призму співпраці у науково-освітній галузі, а також розгляд їх трансформації під впливом активізації та інтенсифікації

євроатлантичних інтеграційних процесів.

На протязі довгого часу науково-освітній галузі у нашій державі приділялось недостатньо уваги, внаслідок чого виникли умови, які перешкождали успішній реалізації у даному напрямку. При цьому, як свідчить міжнародна практика, опора лише на вітчизняний досвід у галузі розвитку системи науки і освіти, розвитку і функціонування ринку наукоємних високотехнологічних товарів є недостатньою. Таким чином, виникає реальна потреба в організації міжнародного науково-технічного та академічного співробітництва, задля ознайомлення, прийняття і реалізації позитивного досвіду інших країн. Ця практика є особливо актуальною для України на її шляху до євроінтеграції.

Одним із пріоритетних напрямів академічної співпраці є обмін досвідом між сусідніми країнами, зважаючи на історичну і культурну схожість, наявність окремих програм співробітництва, зручність мобільності для науковців, викладачів та студентів. Таким перспективним партнером для України, на нашу думку, є саме Республіка Польща.

Освітнє співробітництво Польщі та України почалося ще задовго до приєднання України до Болонської декларації. 18 травня 1992 року між Міністерством освіти України та Польщі була укладена угода «Про співробітництво в галузі науки і освіти України та Польщі» [2]. Офіційно наукове співробітництво української та польської держав бере початок із підписання «Угоди про наукове співробітництво» між Україною та Польщею 1 липня 1997 року. Згідно з нею, зокрема, планувалося сорок тем для спільного виконання українськими і польськими науковцями. Відповідно до статей вищезазначених документів, сторонами здійснюється обмін студентами на повний та частковий курси навчання, аспірантами, стажистами та науково-педагогічними працівниками для коротко і довгострокової роботи, пряме співробітництво між вищими навчальними закладами двох країн, тощо. Основними напрямками україно-польської співпраці у галузі освіти є налагодження науково-освітніх зв'язків між навчальними закладами всіх рівнів і систем навчання, спільні дослідження з історії україно-польських відносин, україністики та полоністики, забезпечення представникам національних меншин – польської в Україні та української у Польщі – належних умов для вивчення рідної мови на усіх рівнях шкільної освіти [2].

Особливо важливого значення для розвитку міждержавних взаємин набуває безпосередня двостороння співпраця між нашими країнами в галузі науки, що регламентується низкою договорів, серед яких – «Договір між Урядом України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері науки і технологій» (від 12 січня 1993 року) і «Спільна українсько-польська програма» (1997 рік), яка на сьогодні налічує понад 150 спільних науково-дослідних проектів [2]. До виконання наукових проектів залучено 68 українських та 71 польська науково-дослідна установа, серед яких Національні академії обох країн, Міністерство освіти та науки України, Міністерство вищої школи та науки РП, а також такі науково-освітні і науково-дослідні заклади, як Київський університет ім. Т. Шевченка, Львівський національний університет ім. Івана Франка, Прикарпатський університет, Чернівецький університет, Волинський університет ім. Лесі Українки, Донецький університет, Інститут геохімії НАНУ і багато інших установ. Не є виключенням і Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, який здійснює обмін студентами, проведення спільних міжнародних конференцій, симпозіумів, проводить дослідження у сфері польської філології та історії.

Щодо польських міст-партнерів, крім Варшави, Гданьська, Вроцлава, Любліна та інших, варто виокремити Краків, де активно розвивається україністика. Краківський університет не тільки має факультет української філології, він також підтримує зв'язки з провідними українськими університетами, обмінюється із українськими бібліотеками, організаціями, установами літературою [5]. Ця практика має історичне, наукове та культурне значення, адже дозволяє ознайомитися із напрацюваннями польських науковців українським читачам.

Наступним кроком на шляху подальшого розвитку україно-польських взаємин було відкриття Польського Інституту у Києві у 1999 році, який був заснований як представництво Міністерства закордонних справ Польщі з метою популяризації національних культурних надбань. Також, формувалися інші установи, зокрема Інститут українсько-польських студій на базі Національного університету «Києво-Могилянська академія» та науковий осередок польських студій при Львівському національному університеті ім. Івана Франка. Задоволенню етнокультурних потреб поляків сприяла «Державна програма відродження і розвитку освіти національних меншин в Україні

на 1994 – 2000 рр.», яка була пролонгована на наступні роки [3, с. 75].

Сьогодні пріоритетними напрямками співробітництва між науково-дослідними установами України та Польщі є: промислові технології, охорона довкілля, сільськогосподарські дослідження, фізико-математичні науки, науки про здоров'я, інформаційні технології та телекомунікації, електроніка, гуманітарні науки, тощо. Планомірний і тривалий характер мають зв'язки у галузі науково-технічної співпраці. Вони сприяють взаємному обміну найновішою інформацією у сфері науки і техніки, скорочують час на пошук перспективних напрямів досліджень, а також одночасно сприяють підвищенню професійного рівня науковців обох країн. Принципово новий етап співпраці між НАН України та ПАН передбачається після відкриття постійних представництв НАН України при Польській академії наук при НАН України у Києві [6]. Регулярні зустрічі науковців України і Польщі засвідчують той факт, що держави надають великого значення активізації співробітництва вчених. Водночас, специфікою інтелектуального обміну, особливо у галузі гуманітарних дисциплін, є наявність певних проблем, стереотипів «історичної пам'яті» наших народів. Історики і педагоги, вважаючи стратегічним пріоритетом поглиблення всебічної співпраці, докладають зусиль задля подолання цих негативних стереотипів, зокрема – тлумачення історії із запобіганням загострення міжнаціональних антагонізмів.

Варто зазначити, що, під впливом активізації євроатлантичних інтеграційних процесів, відчувається необхідність трансформації науково-освітньої галузі, що також впливає на подальший розвиток міждержавної співпраці між країнами. Зокрема, на сьогодні, у зв'язку із потребою у інтеграції вищої освіти до європейського освітнього простору, перед українською системою освіти постали наступні завдання: підвищення конкурентоспроможності вітчизняної вищої освіти в Європі, впровадження дипломів загальноєвропейського зразка, вдосконалення системи обміну викладачами та студентами з іншими країнами, впровадження загальноєвропейської системи і змісту навчання, тощо. Ключове завдання – адаптація української освіти до європейських стандартів із одночасним збереженням її національних традицій. Вирішити ці завдання і подолати існуючі проблеми на шляху до європеїзації освіти в Україні покликаний новий Закон «Про вищу освіту» (від вересня 2014 року). Серед нововведень цього прогресивного документу: створення незалежного громадського органу, який наглядатиме за якістю освіти, прозоріші вибори ректорів, дозвіл університетам мати власні рахунки в банках замість казначейства, складати власні навчальні програми, посилення боротьби з плагіатом, остаточний перехід на міжнародну систему вчених ступенів, заохочення дослідницької діяльності, зменшення навантаження на викладачів і студентів, тощо [2].

Поліпшенню і подальшому поглибленню взаємних стосунків у освітньо-науковій і культурній галузях сприяють також спільні ініціативи держав. Так, під час «Року Польщі в Україні» (2004) під гаслом «Разом у Європі» українські і польські науковці отримали широкі можливості відвідувань наукових і навчальних закладів Польщі і України [9, с. 54].

Одним з наслідків посилення євроатлантичних тенденцій та поглиблення добросусідських відносин та співробітництва між Україною та Республікою Польща, є зростання інтересу до польської культури серед української учнівської та студентської молоді. Щорічно збільшується кількість абітурієнтів, які мають бажання продовжити навчання у Польщі, яка розглядається як найбільш доступна можливість отримання європейської освіти.

На польському книжковому ринку знаним є видавництво Інституту Центрально-Східної Європи (Люблін), яке видає і розповсюджує літературу, присвячену українсько-польським стосункам, історії України, співпраці між народами, зокрема праці відомих українських і польських науковців. Діяльність подібних установ також сприяє інтелектуальному обміну між державами.

Водночас, якщо проаналізувати стан україністики у Польщі, зазначимо, що українська мова викладається у 59 загальноосвітніх державних шкільних закладах, у тому числі в чотирьох ліцеях з українською мовою навчання. Для українських школярів і студентів, які проживають у Польщі, і прагнуть вивчати рідну мову і культуру, розроблені та внесені спеціальні корективи щодо шкільних програм та підручників з національної історії народів, географії, національної мови і літератури; також створено Бюро у справах культурних меншин, яке координує державне фінансування всіх заходів на території Польщі. Українською мовою виходять близько десяти періодичних видань, у вісьмох містах регулярно транслуються радіопередачі

українською мовою. У шести найвідоміших університетах Польщі діють кафедри української філології. Крім цього, у Польщі функціонує близько сімдесяти пунктів вивчення української мови, організованих Спілкою українців у Польщі [3, с. 78].

Останні події засвідчують подальший поступ на шляху поглиблення освітньо-наукової співпраці України та Польщі. Виходячи за пропоновані хронологічні межі, зазначимо, що 19 січня 2015 року, у рамках робочого візиту в Україну Прем'єр-міністра Республіки Польща Е. Копач, відбулися зустрічі Міністра освіти і науки України Сергія Квіта з Міністром науки та вищої освіти Республіки Польща Л. Коларскою-Бобінською. Сторони обмінялися думками щодо реформування науки, зокрема, системи фінансування наукових досліджень в Україні, та приділили увагу міжнародним проектам обміну студентами та викладачами, обговорили процес реалізації стипендійної програми «Польській Еразмус для України» (за якою наразі у польських університетах успішно навчається 79 студентів з України; ще 450 українських студентів та аспірантів розпочали навчання з лютого 2015 року). Польська сторона у жовтні також виділила 60 стипендій викладачам українських університетів для обміну професійним досвідом з польськими колегами. Під час зустрічі обговорено питання реформи загальної середньої освіти в Україні та досвід польської сторони у цій сфері. У рамках зустрічі було підписано угоду про співробітництво в галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством національної освіти Республіки Польща, за умовами якої відбуватиметься обмін викладачами та вихователями дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів із України та Республіки Польща, а також продовжиться співпраця в рамках спільної Україно-польської комісії експертів з питань удосконалення змісту шкільних підручників з історії та географії обох країн [2].

Звичайно, окрім позитивного інтелектуального обміну і співпраці, до сьогодні існує низка проблем, які потребують вирішення. На державному рівні здійснювалися спроби подолання міжнародних суперечок. Зокрема, було підписано польсько-українську декларацію «До порозуміння і єднання», організовувалися відзначення історичних дат, вшанування видатних осіб обох народів, ініційовано конференції істориків щодо узгодження поглядів на події Другої світової війни. На нашу думку, дуже важливим є переконання у необхідності об'єктивного погляду на події спільного минулого і сьогодення, із визнанням взаємних помилок, і їх тлумачення. Такий підхід, стане запорукою подальшого успішного добросусідського існування і плідної співпраці, в тому числі і у науково-освітній галузі, як однієї з пріоритетних, адже досвід Республіки Польща у реформуванні цієї галузі є корисним для України із її входженням у зону євроатлантичного впливу.

Таким чином, двостороннє співробітництво між Україною і Польщею у галузі освіти і науки, деякі аспекти якого ми спробували зазначити і проаналізувати у наведеному дослідженні, відкриває нові можливості для розвитку та поглиблення відносини між двома країнами, а також створює умови для більш ефективного запровадження спільних європейських програм і залучення досвіду Польщі щодо багатостороннього співробітництва на різних рівнях. Для України, в умовах побудови нової держави європейського зразка, у період радикальних реформ, важливим є досвід сусідньої держави, урахування якого, разом із іншими чинниками, сприятиме підвищенню освітньо-наукового потенціалу, що є важливим кроком на шляху побудови успішної держави і підвищення її глобальної конкурентоспроможності на світовій арені XXI століття.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 20 років українсько-польських відносин: випробування часом і спільна перспектива на майбутнє // Зовнішні справи. – 2010. – № 7/8. – С. 52-53.
2. База нормативних актів Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/citizens/baza-normativnix-aktiv.html>.
3. Калакура О. Я. Польська меншина як чинник україно-польської співпраці на сучасному етапі / О. Я. Калакура // Історичний архів. – 2011. – Вип. 6. – С. 73-79. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ians_2011_6_15.pdf
4. Киридон А. Україна-Польща: сучасний стан і перспективи узгодження зовнішньополітичних орієнтирів / А. Киридон // Історія України. – 2012. – № 13-14. – С. 3-9.
5. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Польщею [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://poland.mfa.gov.ua/ua/ukraine-pl/culture>
6. Морозова О. С. Україно-польські наукові стосунки: хронологія подій [Електронний ресурс]. –

Режим доступу: file:///D:/Downloads/Chl_2011_4_26%20(2).pdf

7. Чорна Н. Україна і Польща: історіографія відносин (кін. XX – поч. XXI ст.): Монографія / Н. Чорна. – Вінниця : ПП Балук І. Б., 2014. – 416 с.
8. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат : Монографія / М. Янків. – Львів : Світ, 2011. – 384 с.
9. Baluk W. Wschodnia polityka Polski i zachodnia polityka Ukrainy (historyczny i koncepcyjny zarys problemu) / Walenty Baluk // Region czarnomorski: Rocznik Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej / red. T. Kapuśniak, A. Gil. – Lublin : Instytut Europy Środkowo-Wschodniej, 2009. – Część 1. – S. 45-57.

Абдурашитова Е.

Науковий керівник – доц. Морська Н. Л.

ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЛЮДИНИ У ФІЛОСОФІЇ МИРОСЛАВА ПОПОВИЧА

*Людське життя – таке красиве, таке безкінечно цінне,
і ось ідею цінності життя багато й багато з нас
пропускають крізь себе, абсолютно не замислюючись над цим...
Ідеї цінності життя повинні бути почутими й побаченими –
через любов до людини. До кожної людини...*

Актуальність. На сьогоднішній день, під впливом складних соціально-світоглядних трансформацій, які переживає українське суспільство, перед вітчизняною філософською галуззю постає надскладне завдання пошуку відповідей на актуальні питання: «у якому напрямку рухається суспільство?», «як з найменшими втратами подолати кризу, але із користю для майбутнього соціального розвитку?», «якими шляхами можливо подолати протиріччя у суспільстві?» тощо. Нові умови дають поштовх розвитку суспільствознавчої вітчизняної думки, історії філософії в Україні та формуванню філософської культури суспільства загалом.

У пошуку відповідей на запити суспільства, філософія щоразу звертається до однієї з центральних проблем, особливо актуальної у наш час, – проблеми людини. Вже кілька тисячоліть філософи пропонують різноманітні погляди на вирішення цієї «проблеми проблем». Наприклад, у часи античності людину сприймали як «малий космос», а середньовічні мислителі трактували її як істоту, що поєднує в собі три складові – тіло, душу, дух. У Новий час найхарактернішими особливостями людини вважали її розум, здатність раціонально мислити і діяти. З. Фрейд та його послідовники переконували, що природу людини зумовлюють її пристрасті та інстинкти. Існували ще марксистська, феноменологічна, екзистенціальна, герменевтична, аналітична, постмодерністська та інші інтерпретації природи людини. У кінцевому результаті, можна зауважити, що, як стверджував І. Кант, усі філософські питання, зводяться до одного: «Що є людина?».

Відповіді на ці питання пропонували й пропонують і українські мислителі. Серед них – сучасний український філософ, академік НАН України, директор Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, – Мирослав Володимирович Попович.

Метою дослідження є спроба аналізу філософсько-антропологічних поглядів Мирослава Поповича, зокрема осмислення проблеми людини: розуміння її сутності та природи мислителем.

Історіографія та джерельна база. Джерелами, представленого невеликого за обсягом дослідження, виступають декілька з численних наукових праць Мирослава Поповича, у яких розглядається питання щодо природи людини, її сутності тощо. Серед них: «Бути людиною» [5], «Істина. Правда. Життя. Думки небайдужої людини...» [6], «Романтизм як стиль та ідеологія» [10], «Національна культура і культура нації» [9], «Що таке філософія?» [12], «Смисл і свобода» [11]. Філософські погляди Поповича аналізуються у роботах багатьох авторів, серед яких Йолон П., Горський В. [3], Варзар І. [2], Білодід Ю. [1] та інші.

Наукова біографія М. В. Поповича є прикладом органічного поєднання як визначних творчих досягнень, так і громадсько-політичної активності. Мирослав Володимирович Попович – сучасний український філософ, доктор філософських наук, професор, академік НАНУ, Заслужений діяч науки і техніки України, директор Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України, завідувач відділом логіки та методології науки Інституту філософії, а також педагог, фахівець у галузі культурології, логіки та методології науки, історії української культури. Серед численних нагород і премій Мирослав Попович має навіть французький орден